

Pascal Mercier is de schrijversnaam van Peter Bieri (1944-2023), die hoogleraar filosofie aan de Vrije Universiteit van Berlijn was. Wereldbibliotheek publiceerde al zijn romans, *Perlmanns zwijgen*, *De pianostemmer*, de bestseller *Nachttrein naar Lissabon*, die in Nederland honderdduizenden lezers in verrukking bracht, *Lea* en *Het gewicht van de woorden*, zijn laatste roman.

Onder zijn eigen naam schreef hij de filosofische werken *Het handwerk van de vrijheid*, *Hoe willen wij leven* en *Een manier van leven*, alle drie door Wereldbibliotheek uitgegeven.

Pascal Mercier

Nachttrein
naar Lissabon

Uit het Duits vertaald
door Gerda Meijerink

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij
ondersteuning van de Zwitserse cultuurstichting
PRO HELVETIA

Eerste druk 2006
Vierenvijftigste druk 2023

Oorspronkelijke titel *Nachtzug nach Lissabon*
© 2004 Carl Hanser Verlag, München/Wenen
© 2006 Nederlandse vertaling Gerda Meijerink /
Uitgeverij Wereldbibliotheek
© Nederlandse vertaling voorwoord Hans Driessen /
Uitgeverij Wereldbibliotheek
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Bureau Beck
Coverdesign by Peter Hassiepen
© Carl Hanser Verlag, München Wien 2004
© Foto auteur Isolde Ohlbaum

NUR 302

ISBN 978 90 284 2380 0
www.wereldbibliotheek.nl

*Nuestras vidas son los ríos
que van a dar en la mar,
qu'es el morir*
– JORGE MANRIQUE

Nous sommes tous de lopins et d'une contexture si informe et diverse, que chaque piece, chaque momant, faict son jeu. Et se trouve autant de difference de nous à nous mesmes, que de nous à autruy.

Wij bestaan allen slechts uit bontgekleurde vlekken die zo los met elkaar zijn verbonden dat elk ervan voortdurend fladdert zoals hij wil; daarom bestaan er evenzovele verschillen tussen ons en onszelf als tussen ons en de anderen.

– Michel de Montaigne, *Essays*

Cada um de nós é vários, é muitos, é uma prolixidade de si mesmos. Por isso aquele que despreza o ambiente não é o mesmo que dele se alegra ou padece. Na vasta colônia do nosso ser há gente de muitas espécies, pensando e sentindo diferentemente.

Ieder van ons is verschillende, is vele, is een overmaat aan zelve. Daarom is wie de omgeving veracht niet dezelfde als wie er plezier aan beleeft of eronder lijdt. In de uitgestrekte kolonie van ons zijn bestaan mensen van allerlei aard die op uiteenlopende wijze denken en voelen.

– Fernando Pessoa, *Het boek der rusteloosheid*

DEEL 1

Het vertrek

I De dag waarna in het leven van Raimund Gregorius niets meer zou zijn als ervoor, begon als talloze andere dagen. Hij kwam om kwart voor acht van de Bundesterrasse en liep de Kirchenfeldbrücke op die van het stadscentrum naar het gymnasium leidt. Dat deed hij elke werkdag als er school was en het was altijd kwart voor acht. Toen de brug een keer was afgesloten maakte hij even later tijdens de Griekse les een vergissing. Dat was nooit eerder voorgekomen en het kwam daarna ook niet meer voor. De hele school sprak dagenlang alleen over die vergissing. Hoe langer de discussie erover aanhield des te talrijker werden degenen die ervan overtuigd waren dat ze de leraar verkeerd hadden verstaan. Ten slotte kreeg die overtuiging ook bij de leerlingen die erbij waren geweest de overhand. Het was domweg ondenkbaar dat Mundus, zoals iedereen hem noemde, in het Grieks, het Latijn of het Hebreeuws een vergissing maakte.

Gregorius keek recht voor zich uit naar de spitse torens van het Historisch Museum van de stad Bern, keek naar boven naar de Gurten en naar beneden naar de Aare met haar gletsjergroene water. Een stormachtige wind dreef laaghangende wolken over hem heen, trok aan zijn paraplu en sloeg de regen in zijn gezicht. Nu zag hij midden op de brug de vrouw staan. Ze leunde met haar ellebogen op de brugleuning en las in de stromende regen iets wat eruitzag als een brief. Ze moest het papier met beide handen vasthouden. Toen Gregorius dichterbij kwam, verfrommelde ze plotseling het papier, maakte er een prop van en gooide die met een heftig gebaar van zich af. Onwillekeurig was Gregorius sneller gaan lopen en hij was nu nog maar een paar stappen van haar verwijderd. Hij zag de woede in haar bleke, door de regen nat geworden gezicht. Het was geen woede die zich in luide woorden zou kunnen ontladen om vervolgens weg te ebben. Het was een verbeteren, naar binnen gerichte woede die al heel lang in haar moest hebben liggen sluimeren. Nu stak de vrouw haar armen over de leuning en haar hielen gleden uit haar schoenen. *Zo meteen springt ze. Gre-*

gorius liet zijn paraplu over aan een windstoot die hem over de brugleuning woei, gooide zijn tas met schoolschriften op de grond en stiet luid een reeks vloeken uit die niet tot zijn gebruikelijke vocabulaire behoorden. De tas ging open en de schriften gleden op het natte asfalt. De vrouw draaide zich om. Enkele ogenblikken keek ze onbeweeglijk toe hoe de schriften in het water donker kleurden. Toen haalde ze een viltstift uit haar jaszak, deed twee stappen, boog zich voorover naar Gregorius en schreef een reeks getallen op zijn voorhoofd.

‘Neemt u me niet kwalijk,’ zei ze in het Frans, buiten adem en met een buitenlands accent, ‘maar ik mag dit telefoonnummer niet vergeten en ik heb geen papier bij me.’

Toen keek ze naar haar handen alsof ze die voor de eerste keer zag.

‘Ik had natuurlijk ook...’ En nu schreef ze, tussen Gregorius’ voorhoofd en haar hand heen en weer kijkend, het nummer op de rug van haar hand. ‘Ik... ik wilde het niet onthouden, ik wilde alles vergeten, maar toen ik die brief zag vallen... Ik moet het vasthouden.’

De regen op zijn dikke brillenglazen vertroebelde Gregorius’ zicht, hij tastte onhandig naar de natte schriften. Opnieuw, zo kwam het hem voor, gleeed de punt van de viltstift over zijn voorhoofd. Maar toen merkte hij dat het dit keer de vinger van de vrouw was die met een zakdoek de getallen probeerde af te vegen.

‘Het is erg opdringerig, dat weet ik...’ en nu begon ze Gregorius te helpen met het vergaren van de schriften. Hij raakte haar hand aan en per ongeluk haar knie en toen ze allebei het laatste schrift wilden pakken, stootten ze hun hoofd tegen elkaar.

‘Dank u wel,’ zei hij toen ze tegenover elkaar stonden. Hij wees naar haar hoofd. ‘Doet het pijn?’

Afwezig, haar ogen neergeslagen, schudde ze haar hoofd. De regen kletterde op haar haar en liep over haar gezicht.

‘Mag ik een eindje met u meelopen?’

‘Eh... ja, natuurlijk,’ stamelde Gregorius.

Zwijgend liepen ze samen naar het einde van de brug en verder in de richting van de school. Zijn tijdgevoel zei Gregorius dat het al over achten was en dat het eerste uur al was begonnen. Hoe ver

was ‘een eindje’? De vrouw had zich aangepast aan zijn tempo en sjokte naast hem voort alsof het de hele dag zo verder zou gaan. Ze had de brede kraag van haar jas zo hoog opgeslagen dat Gregorius van opzij alleen haar voorhoofd kon zien.

‘Ik moet daarheen, naar het gymnasium,’ zei hij en stond stil. ‘Ik ben leraar.’

‘Kan ik meekomen?’ vroeg ze zachtjes.

Gregorius aarzelde en wreef met zijn mouw over zijn natte bril. ‘Het is in elk geval droog daar,’ zei hij ten slotte.

Ze liepen de stoep op, Gregorius hield de deur voor haar open en toen stonden ze in de hal die bijzonder leeg en stil leek nu de lessen waren begonnen. Hun jassen dropen.

‘Wacht u hier maar even,’ zei Gregorius en hij ging naar het toilet om een handdoek te halen.

Voor de spiegel maakte hij zijn bril droog en veegde zijn gezicht af. De getallen op zijn voorhoofd waren nog steeds zichtbaar. Hij hield een punt van de handdoek onder het warme water en wilde ze juist wegvegen toen hij midden in de beweging verstarde. Dat was het moment dat alles besliste, dacht hij, toen hij het incident uren later terugriep in zijn herinnering. Opeens was het hem namelijk duidelijk dat hij het spoor van zijn ontmoeting met de raadselachtige vrouw helemaal niet wilde uitwissen.

Hij stelde zich voor hoe hij straks met een telefoonnummer op zijn voorhoofd voor de klas zou staan, hij, Mundus, de meest betrouwbare en berekenbare persoon in dit gebouw en vermoedelijk in de hele geschiedenis van de school, sinds meer dan dertig jaar hier werkzaam, zonder smet of blaam wat zijn beroepsuitoefening betraf, een hoeksteen van het instituut, een beetje saai misschien maar hooggeacht en zelfs op de universiteit gevreesd om zijn indrukwekkende kennis van de oude talen, liefdevol bespot door zijn leerlingen, waarvan elke nieuwe lichtung hem op de proef stelde door hem midden in de nacht te bellen en hem om uitleg van een duistere passage van een oude tekst te vragen, alleen maar om hem elke keer uit het hoofd een even droge als uitputtende uiteenzetting te horen geven, inclusief een kritisch commentaar op mogelijke andere opvattingen, alles zonder enige aarzeling en met een rust voorgedragen waarin niets van irritatie over de verstoring van

zijn nachtrust te bespeuren viel – Mundus dus, een man met een onmogelijk ouderwetse, bijna middeleeuwse voornaam die wel afgekort móést worden en niet anders dan zo afgekort kón worden, een afkorting die bovendien het wezen van de man belichtte zoals geen ander woord dat had gekund, want wat hij als taalkundige met zich meedroeg was niet minder dan de hele wereld, of beter gezegd: van verscheidene werelden, want hij had naast alle Latijnse en Griekse teksten ook alle Hebreeuwse in zijn hoofd, waarmee hij al menig in het Oude Testament gespecialiseerde hoogleraar versted had doen staan. Als jullie een ware geleerde willen zien, placht de rector te zeggen als hij hem voorstelde aan een nieuwe klas: hier is hij.

En die geleerde, dacht Gregorius nu, die gortdroge man, de enige die alleen uit dode woorden leek te bestaan en die door collega's die jaloers waren op zijn populariteit hatelijk de Papyrus werd genoemd – die geleerde zou met een telefoonnummer de klas binnengaan dat een wanhopige, blijkbaar tussen woede en liefde heen en weer geslingerde vrouw op zijn voorhoofd had geschreven, een vrouw in een rode leren jas en met een betoverend zachte, zuidelijke tongval die als een eindeloos gerekt fluisteren klonk en een medeplichtige van je maakte alleen al door ernaar te luisteren.

Toen Gregorius haar de handdoek aanreikte, klemde de vrouw een kam tussen haar tanden en wreef met de doek haar lange zwarte haar droog dat in de kraag van de jas lag als in een schaal. De conciërge kwam de hal in en keek, toen hij Gregorius zag, verbaasd naar de klok boven de uitgang en daarna op zijn horloge. Gregorius knikte hem toe zoals hij altijd deed. Een leerlinge liep gehaast langs, draaide zich al lopend twee keer om en liep door.

‘Ik geef boven les,’ zei Gregorius tegen de vrouw en hij wees door het raam naar boven, naar een ander deel van het gebouw. Seconden gingen voorbij. Hij voelde zijn hartslag. ‘Wilt u meekomen?’

Gregorius kon later niet geloven dat hij dat werkelijk had gezegd; maar het moest wel zo zijn geweest want opeens liepen ze naast elkaar naar het lokaal, hij hoorde het piepen van zijn rubberzolen op het linoleum en het klikken van de korte laarsjes van de vrouw.

‘Wat is uw moedertaal?’ had hij eerder al gevraagd.

‘Português,’ had ze geantwoord.

De o, die ze tot zijn verrassing uitsprak als oe, de stijgende, merkwaardig gecomprimeerde helderheid van de ê en het zachte sj aan het eind voegden zich voor hem samen tot een melodie die veel langer klonk dan ze in werkelijkheid was en die hij het liefst de hele dag had gehoord.

‘Wacht even,’ zei hij nu, haalde een notitieboekje uit zijn zak en scheurde er een bladzijde uit. ‘Voor het nummer.’

Hij had zijn hand al op de deurklink toen hij haar verzocht het woord van daarnet nog een keer te zeggen. Ze herhaalde het en toen zag hij haar voor het eerst glimlachen.

Het geroezemoes hield terstond op toen ze het lokaal betraden. Een stilte die één en al stomme verbazing was, vulde het vertrek. Gregorius herinnerde het zich later precies: hij had genoten van die verraste stilte, dat sprakeloze ongeloof dat uit elk van de gezichten sprak, en hij had ook genoten van zijn vreugde over het feit dat hij in staat was geweest het op een manier te ondergaan die hij niet van zichzelf had verwacht.

Wat krijgen we nou? Die vraag sprak uit elke van de ruim twintig blikken die op het merkwaardige paar bij de deur gericht waren, op Mundus, die met zijn natte kale hoofd en zijn van de regen donker geworden jas naast een provisorisch gekamde vrouw met een bleek gezicht stond.

‘Daar misschien?’ zei Gregorius tegen de vrouw, en hij wees naar een lege stoel achter in de klas. Toen liep hij naar voren, groette zoals gebruikelijk en ging achter zijn lessenaar zitten. Hij had geen idee wat hij ter verklaring moest zeggen en dus liet hij gewoon de tekst vertalen waar ze al mee bezig waren. De vertalingen kwamen aarzelend en hij ving heel wat nieuwsgierige blikken op. Ook verwarde blikken waren erbij, want hij – hij, Mundus, die elke fout zelfs slapend herkende – liet hele reeksen fouten, halfslachtige oplossingen en onbeholpen zinnen passeren.

Hij slaagde erin te doen alsof hij niet naar de vrouw keek. En toch zag hij haar voortdurend, hij zag de vochtige haarslierten die ze uit haar gezicht streek, haar witte handen, die verkrampt in elkaar lagen, haar afwezige, verloren blik die op het raam was gericht. Eén keer haalde ze de viltstift uit haar zak en schreef het te-

lefoonnummer op het papiertje. Toen leunde ze weer achterover en leek nauwelijks te beseffen waar ze was.

Het was een onmogelijke situatie en Gregorius keek steeds op zijn horloge: nog tien minuten tot de pauze. Toen stond de vrouw op en liep zachtjes naar de deur. In de deuropening draaide ze zich naar hem om en legde een vinger op haar lippen. Hij knikte, en met een glimlach herhaalde ze het gebaar. Toen viel de deur met een zachte klik achter haar dicht.

Vanaf dat moment hoorde Gregorius niets meer van wat de leerlingen zeiden. Hij had een gevoel alsof hij helemaal alleen was en omringd door een verdovende stilte. Op een bepaald moment stond hij voor het raam en volgde met zijn blik de rode gestalte van de vrouw tot ze om een hoek was verdwenen. Hij voelde de inspanning in hem nazinderen die het hem had gekost haar niet achterna te lopen. Telkens weer zag hij de vinger op haar lippen, die zo veel kon betekenen: ik wil niet storen, en: het blijft ons geheim, maar ook: laat me nu gaan, er kan geen voortzetting zijn.

Toen de bel ging voor de pauze bleef hij voor het raam staan. Achter hem verlieten de leerlingen ongewoon rustig het lokaal. Later ging ook hij naar buiten, verliet het gebouw door de achteruitgang en ging aan de overkant van de straat in de streekbibliotheek zitten, waar niemand hem zou zoeken.

Voor het tweede deel van het blokuur was hij zoals altijd stipt op tijd. Hij had de getallen van zijn voorhoofd geveegd, ze na een kleine aarzeling in zijn notitieboekje vastgelegd en toen zijn dunne krans grijs haar drooggemaakt. Alleen de vochtige kringen op zijn jasje en zijn broek verraadden nog dat er iets ongebruikelijks was gebeurd. Nu haalde hij de stapel natte schriften uit zijn aktetas.

‘Een ongelukje,’ zei hij kort. ‘Ik ben gestruikeld, en toen zijn ze eruit gegleden, in de regen. De correcties zijn misschien toch nog te lezen, anders moeten jullie met conjecturen werken.’

Zo kenden ze hem, een hoorbare opluchting ging door het lokaal. Af en toe ving hij nog een nieuwsgierige blik op en ook lag bij sommige leerlingen nog een zweem van verlegenheid in hun stem. Verder was het als altijd. Hij schreef de meest frequente fouten op het bord. Daarna liet hij de leerlingen voor zichzelf werken.

Kon je wat in het daaropvolgende kwartier met hem gebeurde, een beslissing noemen? Gregorius zou die vraag later telkens weer aan zichzelf stellen, en nooit was hij er zeker van. Maar als het geen beslissing was – wat was het dan?

Het begon ermee dat hij de in hun schriften turende, voorovergebogen zittende leerlingen opeens bekeek alsof hij ze voor de eerste keer zag.

Lucien von Graffenried, die bij het jaarlijkse schaaktoernooi in de aula, waarbij Gregorius simultaan tegen een tiental leerlingen speelde, heimelijk een stuk had verplaatst. Na de zetten aan de andere borden had Gregorius weer tegenover hem gestaan. Hij merkte het meteen. Rustig keek hij hem aan. Er verscheen een vuurrode bloes op Luciens gezicht. ‘Zoiets heb jij echt niet nodig,’ zei Gregorius, en toen zorgde hij ervoor dat de partij in remise eindigde.

Sarah Winter, die om twee uur ’s nachts op zijn stoep had gestaan omdat ze niet wist wat ze aanmoest met haar zwangerschap. Hij had thee gezet en geluisterd, verder niets. ‘Ik ben zo blij dat ik uw raad heb opgevolgd,’ zei ze een week later. ‘Het zou veel te vroeg zijn geweest voor een kind.’

Beatrice Lüscher, met haar regelmatige, haarscherpe handschrift, die onder de druk van haar altijd perfecte prestaties beangstigend snel oud werd. René Zingg, wiens cijfers altijd het laagst waren.

En natuurlijk Natalie Rubin. Een meisje dat niet erg toeschietelijk was en een beetje op een hofdame uit vergane tijden leek, onbenaderbaar, bewonderd en gevreesd wegens haar scherpe tong. Afgelopen week was ze opgestaan nadat de bel voor de pauze was gegaan, had zich uitgerekt als iemand die zich behaaglijk voelt in haar lijf en had uit de zak van haar rok een snoepje gehaald. Op weg naar de deur haalde ze het papiertje eraf en toen ze langs hem liep bracht ze het naar haar mond. Juist toen het haar lippen beroerde, onderbrak ze de beweging, draaide zich naar hem om, stak hem het knalrode snoepje toe en vroeg: ‘Wilt u?’ Geamuseerd over zijn verblufte gezicht had ze haar zeldzaam hoge lachje gelachen en ervoor gezorgd dat haar hand de zijne raakte.

Gregorius ging ze allemaal langs. Eerst leek het alsof hij alleen

een tussenbalans opmaakte van zijn gevoelens voor hen. Maar in het midden van de rijen banken aangekomen merkte hij dat hij steeds vaker dacht: Wat hebben ze nog veel leven vóór zich; wat ligt hun toekomst nog open; wat kan er nog allemaal met hen gebeuren; wat kunnen ze nog allemaal beleven!

Português. Hij hoorde de melodie en zag het gezicht van de vrouw, hoe ze met gesloten ogen was opgedoken van achter de handdoek waarmee ze haar haar had drooggemaakt, wit als albast. Een laatste maal gleed zijn blik over de hoofden van de leerlingen. Toen stond hij langzaam op, liep naar de deur, waar hij zijn klamme jas van de haak nam, en verdween zonder zich nog één keer om te draaien uit het klaslokaal.

Zijn aktetas met de boeken die hem een leven lang hadden vergezeld, was op de lessenaar achtergebleven. Boven aan de trap stond hij even stil en dacht aan hoe hij de boeken om de paar jaar opnieuw had laten inbinden, altijd in dezelfde zaak, waar ze lachten om de beduimelde, slap geworden bladzijden die bijna aanvoelden als vloeipapier. Zolang de tas op de lessenaar lag zouden de leerlingen aannemen dat hij terugkwam. Maar dat was niet de reden waarom hij de boeken had laten liggen en waarom hij nu de verleiding weerstond ze alsnog te gaan halen. Als hij nu wegging, moest hij ook bij die boeken weggaan. Dat voelde hij met grote duidelijkheid, zelfs al had hij op dat moment, op weg naar de uitgang, geen idee wat het eigenlijk betekende: weggaan.

In de hal viel zijn oog op het plasje water dat zich had gevormd toen de vrouw in haar druipende jas had staan wachten tot hij terugkwam van het toilet. Het was het spoor van een bezoeker uit een andere, verre wereld en Gregorius keek ernaar met een aandacht die hij anders alleen voor archeologische vondsten placht te hebben. Pas toen hij de conciërge aan hoorde komen sloffen, rukte hij zich los en verliet snel het gebouw.

Zonder zich om te draaien liep hij naar een hoek van de straat van waaruit hij ongezien een blik terug kon werpen. Met een schok, heel anders dan hij van zichzelf had verwacht, drong het tot hem door hoezeer hij dat gebouw en alles waar het voor stond liefhad en hoezeer hij het zou missen. Hij rekende na: tweeënveertig jaar geleden had hij het op vijftienjarige leeftijd als gymnasiast voor het

eerst betreden, vol verwachting en toch niet zonder schroom. Vier jaar later had hij het met het diploma in de hand weer verlaten, alleen om nog weer vier jaar later terug te komen als vervanger van een verongelukte leraar Grieks, de man die destijds de klassieke wereld voor hem had ontsloten. De nog studerende vervanger was een altijd doorstuderende permanente vervanger geworden, die al drieëndertig was toen hij eindelijk afstudeerde.

Dat had hij alleen gedaan omdat Florence, zijn vrouw, erop had aangedrongen. Aan promoveren had hij nooit gedacht; als iemand hem ernaar vroeg, lachte hij alleen. Op zulke dingen kwam het niet aan. Waar het op aankwam was iets heel simpels: de oude tekst tot in elk detail, elk grammaticaal en stilistisch detail te kennen, en te weten wat de geschiedenis van elke uitdrukking was. Met andere woorden: *goed* te zijn. Dat was geen bescheidenheid – met de eisen die hij aan zichzelf stelde was hij zelfs uitgesproken onbescheiden. Ook was het geen rare tic of een vreemd soort ijdelheid. Het was, had hij later weleens gedacht, een stille woede geweest die gericht was op een wereld vol gewichtigdoenerij, een onbuigzame trots waarmee hij zich wilde wreken op de wereld van de opscheppers waaronder zijn vader zijn hele leven lang had geleden omdat hij het niet verder had geschopt dan suppoost in een museum. Dat de andere studenten, die veel minder konden dan hij – belachelijk weinig om de waarheid te zeggen –, afstudeerden en een vaste aanstelling kregen: het was alsof dat bij de anderen hoorde, bij een ondraaglijk oppervlakkige wereld met maatstaven waarvoor hij alleen maar minachting voelde. Op school zouden ze nooit op het idee zijn gekomen hem te ontslaan en door iemand te vervangen die wel volledig bevoegd was. De rector, zelf classicus, wist hoe goed Gregorius was – veel beter dan hij zelf – en hij wist ook dat onder de leerlingen een opstand zou zijn uitgebroken. Het schriftelijk examen dat hij moest afleggen toen hij eindelijk afstudeerde, vond Gregorius een lachertje en hij leverde het in de helft van de tijd die ervoor stond in. Hij had het Florence altijd een beetje kwalijk genomen dat ze hem ertoe had overgehaald zijn verzet op te geven.

Gregorius draaide zich om en liep langzaam in de richting van de Kirchenfeldbrücke. Toen de brug in zicht kwam had hij het vreemde, even verontrustende als bevrijdende gevoel dat hij op het

punt stond zijn leven op zevenenvijftigjarige leeftijd voor het eerst in eigen hand te nemen.

2 Op de plek waar de vrouw in de stromende regen de brief had staan lezen stond hij stil en keek naar beneden. Voor het eerst besepte hij hoe diep je zou vallen. Had ze werkelijk willen springen? Of was het alleen maar zijn voorbarige angst geweest die voortkwam uit het feit dat ook de broer van Florence van een brug was gesprongen? Behalve dat Portugees haar moedertaal was, wist hij niets van de vrouw. Niet eens haar naam kende hij. Natuurlijk was het onzinnig van hier bovenaf de verfrommelde brief te willen zien liggen. Toch tuurde hij naar beneden met ogen die van inspanning begonnen te tranen. Was die donkere punt daar zijn paraplu? Hij tastte in de zak van zijn colbert om zich ervan te vergewissen dat hij het notitieboekje bij zich had met daarin het telefoonnummer dat de naamloze Portugese op zijn voorhoofd had geschreven. Toen liep hij naar het einde van de brug, onzeker over de richting die hij in zou slaan. Hij stond op het punt weg te lopen uit het leven dat hij tot dusver had geleid. Kon iemand die zoiets van plan was wel gewoon naar huis gaan?

Zijn blik viel op hotel Bellevue, het oudste en deftigste hotel van de stad. Duizenden keren was hij erlangs gelopen zonder er ooit naar binnen te gaan. Elke keer had hij gevoeld dat het hotel er was en hij bedacht nu dat het voor hem op een ongrijpbare manier belangrijk was geweest dat het er was; het zou hem onaangenaam hebben getroffen als hij had gehoord dat het hotel zou worden afgebroken of zou ophouden een hotel – of zelfs maar: dit hotel – te zijn. Maar het zou nooit bij hem zijn opgekomen dat hij, Mundus, er iets te zoeken had. Aarzelend liep hij nu naar de ingang. Er stopte een Bentley, de chauffeur stapte uit en ging naar binnen. Toen Gregorius hem volgde deed hij dat met het gevoel iets te doen wat heel erg revolutionair en eigenlijk verboden was.

De foyer met de koepel van gekleurd glas lag er verlaten bij en het tapijt absorbeerde elk geluid. Gregorius was blij dat het niet meer regende en dat zijn jas niet droop. Met zijn zware, vormloze